

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:3625

av **Désirée Pethrus m.fl. (KD)**

Jämställdhet

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	2
Motivering	5
Att förena familjeliv och arbetsliv	5
Uppvärdera papparollen	6
Stärkt pensionsrätt för barnår	6
Automatisk delad premiepension för föräldrar	7
Makt och inflytande	8
Frihet för alla i Sverige	9
Särskild lagstiftning mot hedersbrott	10
Forced marriage unit	10
Den nya jämställdhetsmyndigheten	11
Könsstympning	13
Jämställdhetsmål	13
Delmålet mäns våld mot kvinnor	14
Delmålet obetalt hem- och omsorgsarbete	15
Delmålet jämställd hälsa	16
Lika möjligheter till försörjning och arbete	16

	KD
Arbetstid	17
Lika lön för lika arbete	19
Lönegapet	19
Överutbildning	20
Arbetsmiljö	20
Lika möjligheter i skolan	21
Anhörigvård	21
Familjehem	22
Lagstiftning mot sexistisk reklam	22
Våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor	23
Stöd till brottsoffer	25
Kränkningar på internet	26
Polis, åklagare och trygghetspaket	27
Vårt ansvar för kvinnor utanför Sverige	27
Surrogatmödraskap	28
Människohandel	30

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa kvotering i föräldraförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet barnrättsår inom pensionssystemet från fyra till fem och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den generella jämförelseinkomsten i barnrättsåren inom pensionssystemet höjs från 75 procent till 85 procent och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa avdraget som görs vid överföring av premiepensionsrätt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillämpa öppna och transparenta rekryteringar för offentliga tjänster och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder i syfte att motverka förtryck i hederns namn och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ”Forced Marriage Unit” enligt brittisk modell bör inrättas och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en delegation för jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa hälsointyg till skydd mot könsstympning enligt vad som framförs i motionen och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om delmålet mäns våld mot kvinnor alltid bör kompletteras med begreppet ”våld i nära relationer” och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hedersförtryckets roll bör tydliggöras i delmålet mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa delmålet obetalt hem- och omsorgsarbete och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nytt delmål med ambitionen att skapa goda förutsättningar för egna val gällande hem- och omsorgsarbete för både män och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstatliga sjukhusvården som en målsättning under delmålet jämställd hälsa och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka omfattningen av RUT-avdraget till att omfatta fler tjänster och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konkurrensutsättning inom den offentliga sektorn och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda heltidstjänster till anställda inom offentliga sektorn och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka diskriminering i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla verktyg för arbetsgivare att kartlägga om och hur kvinnor och män exponeras på arbetsplatsen av sådant som utgör riskfaktorer för sjukskrivning och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder med anledning av att pojkar har sämre prestationer i skolan och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka antalet idrottstimmar i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betrakta uppgiften som familjehemsförälder som förvärvsarbete i fler avseenden än vad som nu avses och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lagstiftning mot sexistisk reklam och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetet med att förhindra våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en samtyckeslagstiftning snarast bör införas och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om asylansökningar för personer som begått sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisen bör ges ökade resurser för att arbeta förebyggande mot våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om surrogatmödraskap och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Grunden för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete är insikten om alla människors lika värde. Kvinnor och män ska ha likvärdiga förutsättningar och villkor för att kunna utveckla sin fulla potential. Jämställdhet är att människor, oavsett kön, har makt att forma sitt liv utifrån sina egna önskemål. Det är en viktig uppgift att undanröja traditionella föreställningar, fördomar, strukturer och juridiska hinder som försvårar och förhindrar jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta gäller familjeliv, arbetsliv och samhällslivet i övrigt. Det handlar inte bara om lagstiftning utan även om opinionsbildning och attitydförändringar.

Det behövs en nationell och internationell kamp för alla människors fri- och rättigheter, oavsett kön, ålder, religion, social position, etnisk tillhörighet och sexuell läggning. Kristdemokrati rymmer som politisk filosofi en teoretiskt och praktiskt hållbar grund för jämställdhetsarbetet.

Att förena familjeliv och arbetsliv

Hur familjer väljer att fördela ansvaret för hem och barn påverkar andra delar av livssituationen, som situationen på arbetsmarknaden, möjligheter till karriär och framtida pension. Traditionellt sett har kvinnor tagit ett större ansvar i hemmet. Effekten har blivit att kvinnorna varit borta mer från jobbet, halkat efter i löneutveckling och därmed också fått lägre pensioner.

Flera partier använder detta faktum som ett skäl att likrikta utformningen av föräldraförsäkringen och föräldraledigheten. Till exempel tillsatte regeringen i februari en ny utredning av föräldraförsäkringen där en del av syftet består just i att ”särskilt analysera förutsättningarna för och konsekvenserna av att reservera ytterligare månader för vilka en förälder inte kan avstå rätt till föräldrapenning till den andra föräldern”. Detta är dock fel väg att gå eftersom det inskränker familjers valfrihet och omyndigförklarar föräldrar.

Kärnan i den kristdemokratiska familjepolitiken är barnets bästa och vi tror att det i första hand uppnås genom att föräldrarna stärks i sin roll. Tyvärr har familjepolitiken ofta varit utformad på ett sätt som uppmuntrar mamman att ta ett större ansvar än pappan. Det handlar om ekonomi, värderingar och rutiner. Systemet ska vara uppbyggt så att båda föräldrarna ska uppmuntras att ta sitt ansvar under hela föräldraskapet.

Valfrihet står inte i motsatsförhållande till ökad jämställdhet. Den som förespråkar kvotering stänger däremot dörren till valfriheten, Kristdemokraterna förordar därför att kvoteringen inom föräldraförsäkringen avskaffas.

Kristdemokraterna vill ge familjer fler valmöjligheter att välja den livsstil i allmänhet, och barnomsorgsform i synnerhet, som passar dem och deras barn bäst. Vi vill betona förutsättningarna snarare än att styra utfallet, vilket innebär en acceptans för att resultatet inte alltid blir detsamma för alla barnfamiljer. Olika utfall kan bero på att förutsättningarna är olika, men det kan också bero på att familjerna har gjort olika prioriteringar och val som får ekonomiska konsekvenser. Så måste det kunna få vara och det måste respekteras.

I utgiftsområdesmotion UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn redogör vi för flera förslag som skapar bättre förutsättningar för olika val för såväl mammor som pappor.

Uppvärdera papparollen

Kärnan i den kristdemokratiska familjepolitiken är barnets bästa och vi tror att det i första hand uppnås genom att föräldrarna stärks i sin roll. Tyvärr har familjepolitiken ofta varit utformad på ett sätt som uppmuntrat mammorna att ta ett större ansvar än papporna. Det har handlat om såväl ekonomi som om värderingar och rutiner. Kristdemokraterna vill se en familjepolitik som främjar en uppgraderad papparoll, där det inte är kvotering av olika slag som är universallösningen på ett jämställt föräldraskap, utan där hela systemet är uppbyggt på ett sätt som uppmuntrar båda föräldrarna att ta sitt ansvar - under hela föräldraskapet. Det tror vi att de allra flesta föräldrar vill.

Konkreta förslag för att åstadkomma detta är att säkerställa att faderskap, i det fall föräldrarna inte är gifta, bestäms redan under graviditeten, så att barnet har två legala föräldrar redan när det föds. Att behöva invänta ett godkännande till efter födseln upplevs ofta som mycket negativt och medför också risker, till exempel vid fall av bristande hälsa hos modern.

Stärkt pensionsrätt för barnår

Dagens kvinnliga ålderspensionärer har i regel lägre pension än manliga ålderspensionärer. Det beror på att kvinnor har en lägre pensionsgrundande inkomst än män, vilket i sin tur huvudsakligen grundar sig på ojämlikheter i lönestrukturen och på

att kvinnor historiskt i genomsnitt har arbetat färre år än män. Enligt SCB är den enskilt största förklaringen till löneskillnaderna mellan män och kvinnor att kvinnor och män finns i olika yrken och att män i genomsnitt har högre lön än kvinnor i de flesta yrkena, även i många kvinnodominerade sådana. En annan faktor är att kvinnor tar ut en större del av föräldraledigheten och att de oftare går ner i deltid när barnen är små.

Sedan 1999 finns i pensionssystemet, efter ett kristdemokratiskt initiativ, en rätt att tillgodoräkna sig pensionsrätt för så kallade barnår. Det innebär att upp till fyra år kan räknas som pensionsgrundande för den av föräldrarna som har haft en lägre inkomst, bland annat på grund av längre föräldraledighet och deltidsarbete. Denna reform har varit viktig eftersom den dels stärker framför allt kvinnors pensioner men även för att den signalerar att det är en viktig samhällsinsats att ta hand om sina barn. I dag arbetar många kvinnor deltid även efter barnets fyraårsdag. För att ytterligare kompensera de föräldrar som går ner i arbetstid, eller är hemma med sjuka barn i större utsträckning – vilket fortfarande oftast är kvinnor – vill vi utöka antalet barnrättsår från fyra till fem. Dessutom föreslår vi att den generella jämförelseinkomsten i barnrättsåren höjs från 75 procent till 85 procent, så att de med lägst inkomst får en högre pensionsrätt.

Detta är förslag som också Pensionsmyndigheten har fört fram. Enligt myndigheten uppskattas dessa förändringar minska gapet mellan mäns och kvinnors intjänande till den allmänna pensionen med cirka 0,8 procentenheter. Införandet av ytterligare ett barnrättsår samt höjning av jämförelseinkomsten i barnrättsåren beräknas kosta 2,4 miljarder kronor och anslås under UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn. Vi föreslår samtidigt att detta finansieras genom ett avskaffande av pensionsrätt för studieår, något som Pensionsmyndigheten också har föreslagit.

Automatisk delad premiepension för föräldrar

Allt för få känner till möjligheten att överföra den så kallade premiepensionen mellan gifta/registrerad partner, så att pensionen utjämnas något mellan den som tjänar mer och den som tjänar mindre. Jämställdhetskäl talar starkt för att grundregeln ska vara att den intjänade premiepensionen automatiskt delas lika mellan makar så länge de har gemensamma barn som inte har fyllt tolv år och att de som vill frånga denna regel aktivt bör begära detta. Det ska också fortsatt vara möjligt att överföra hela sin premiepension till sin make/maka/registrerad partner. Det bör utredas om samma förutsättningar kan gälla sammanboende med gemensamma barn.

I dag innebär en delning av premiepensionen också att överföringen minskas med 6 procent, så att mottagaren får 94 procent av beloppet medan resten av pengarna fördelas som så kallad arvsvinst. Vi föreslår att detta avdrag slopas helt. Överföring av premiepensionsrätt ska inte bestraffas utan uppmuntras.

Makt och inflytande

Jämställdhet är en fråga om demokrati. Oberoende av kön ska alla människor ha samma rättigheter och möjligheter att påverka och delta i samhällsutvecklingen. Därför är det viktigt att män och kvinnor finns representerade i olika beslutande församlingar för att både mäns och kvinnors kompetens, perspektiv och prioriteringar ska tas tillvara.

Det är angeläget att statens myndigheter successivt skärper kraven på myndigheter att arbeta med jämställdhet, både internt och i den utåtriktade verksamheten. Det övergripande uppdraget att jämställdhetsintegrera verksamheten bör successivt införas i myndigheternas instruktioner.

Regleringsbrevens bör innehålla tydliga krav på återrapportering av hur verksamheten bidragit till att uppfylla de jämställdhetspolitiska mål som är tillämpliga i respektive fall.

Regeringen gjorde under hösten 2016 klart att man ville föreslå könskvotering av börsbolagens styrelser. Efter att en alliansmotion mot kvotering fick majoritet i civilutskottet tvingades regeringen att överge förslaget. Vi anser att kvotering efter kön, som fördelning av positioner i samhället, är att förminska personer till sitt kön och helt missar målet med jämställdhet. Vi uppnår jämställdhet när personer får sin kompetens och sina erfarenheter och kvaliteter objektivt bedömda, inte genom könskvotering.

Enligt andra AP-fondens Kvinnoindex 2017 har andelen kvinnor i börsbolagens styrelser på tre år ökat från 24,7 till dagens 32,2 procent (VD inkluderad). Antalet kvinnor i bolagsstyrelserna i de 26 största svenska börsbolagen är 37,1 (36) procent. Med en lagstiftad kvotering på 40 procent skulle regeringens intrång i äganderätten träffa knappt tre procentenheter i de 26 största börsbolagen. Trots ovanstående statistik tycks flera partier ha valt frågan om kvotering i bolagsstyrelser som sin jämställdhetspolitiska huvudfråga. Kristdemokraterna är emot kvotering till styrelser i bolag rent principiellt, det innebär ett intrång i äganderätten. Vi anser dessutom att det finns många mer angelägna jämställdhetspolitiska frågor som behöver lösas än just könsfördelningen i bolagsstyrelser. En viktig jämställdhetspolitisk fråga är tillsättningen

av offentliga ledande positioner och tjänster. Genom att göra ansökningsförfaranden transparenta och tillgängliga förhindras att etablerade nätverk, som kanske är könshomogena, att premiera den egna gruppen. Det är därför tillsättningen av offentliga tjänster i ledande positioner och utnämningsspolitik numera sker med öppna förfaranden där man tillämpar annonsering, upprättar kravprofil och dokumenterar tjänstetillsättningen. Det var något som alliansregeringen med den kristdemokratiska kommun- och finansmarknadsministern Mats Odell införde. Han förändrade rekryteringen av myndighetschefer från att vara ett slutet till ett mer öppet rekryteringsförfarande.

Frihet för alla i Sverige

På senare tid har kvinnor i förorter vittnat om att deras liv begränsas av fundamentalister. Hederskultur och förtryck är inte förenligt med ett fritt och demokratiskt samhälle. Kvinnor och män som hålls tillbaka och kontrolleras i hederns namn förvägras de friheter som övriga människor åtnjuter i Sverige. Hedersrelaterade brott utgör grova kränkningar av mänskliga rättigheter och brott mot internationell lagstiftning (FN:s kvinnokonvention). Förekomsten av dessa brott hamnar ofta utanför brottsstatistiken och mörkertalet är utbrett.

Förutom hot och misshandel blir personer kontrollerade och kränkta på andra sätt, av gärningsmännen men även av andra personer i dess närhet.

Förtrycket kan innebära att de inte tillåts träffa vem de vill, inte klä sig eller sminka sig som de vill. Inom hedersproblematiken ryms även att flickor och pojkar gifts bort mot sin vilja, trakasseras och utsätts för våld eller könsstympning.

Situationen för flickor och unga kvinnor som hotas och kontrolleras av sina anhöriga behöver särskilt uppmärksammas och beivras av samhället. Det behövs större resurser för skyddade boenden så att de flickor och unga kvinnor som är i behov kan få tillgång till det omgående. Det behövs också en större kunskap om de allvarliga inskränkningarna som hedersrelaterade strukturer innebär för i synnerhet kvinnors frihet.

Det är angeläget att samhällets olika institutioner motverkar uttryck för hederskultur. Det finns modeller för att arbeta konkret med detta utan att utsätta flickan, som det oftast rör sig om, för ökat hot. Exempel på det är Kruton som är en stödverksamhet och boende för tjejer utsatta för hedersrelaterat våld, och som är verksamma i Stockholm.

Särskild lagstiftning mot hedersbrott

Idag saknas en särskild lagstiftning mot hedersbrott. Detta innebär att brottsoffer – oftast kvinnor men ibland även män eller HBT-personer – försvinner i brottsstatistiken och att samhället saknar en heltäckande bild om problemets omfattning.

Kristdemokraterna har länge efterlyst en lagstiftning som ger hedersrelaterade brott en egen brottsrubricering. Hedersbrott särskiljer sig från andra brott på det sättet att många är involverade i brottet, sanktionerar det och bidrar till att tysta ned gärningen. Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över förutsättningarna för en särskild straffskärpningsgrund till hedersrelaterade brott. Utredningen, Starkare skydd mot barnåktenskap, tvångsåktenskap och brott med hedersmotiv (Dir 2017:25) beräknas vara klar september 2018. Med bakgrund av att Kristdemokraterna under en längre tid efterlyst detta välkomnar vi utredningen och anser att arbetet måste ske skyndsamt.

Forced marriage unit

I den slutrapport som presenterades av det Nationella kompetensteamet vid länsstyrelsen Östergötland i början av 2016 föreslogs att teamets arbete mot hedersförtryck görs permanent. Länder som Norge och Storbritannien har liknande verksamheter som är permanenta. Både den norska och den brittiska verksamheten beskrivs som mer verksamhets- och departementsöverskridande, vilket uppfattas som viktigt. Vidare har de ett mer aktivt arbete när det gäller utlandsärenden. Enligt uppgift har det norska teamet inte större möjlighet att agera utomlands än det svenska, men de har ett välutvecklat system för att hantera sådana ärenden, bl.a. har särskilda rådgivare i frågor om tvångsåktenskap och könsstympning placerats vid ett antal norska utlandsmyndigheter. Enligt länsstyrelsen Östergötland saknas ofta handlingsutrymme, rutiner, resurser och upparbetad samverkan kring transnationella ärenden inom myndigheter i Sverige och vid svenska utlandsmyndigheter. Samtidigt betonar man från det svenska kompetensteamets sida att det är arbetet med att skydda barn och unga i Sverige som måste prioriteras då det är där problemet uppstår, det vill säga innan ett eventuellt bortförande.

I Storbritannien finns ett nationellt kompetensteam, Forced marriage unit (FMU), som har tillkommit på initiativ av Storbritanniens Foreign and Commonwealth Office och the Home Office. De hanterar cirka 400 ärenden per år och flera av dessa fall har handlat om unga flickor som har förts utomlands för att giftas bort. FMU assisterar och skyddar de offer som förts utomlands även om de har dubbelt medborgarskap. FMU har

således inrättats i syfte att få hem bortförda barn. Enheten fungerar både i Storbritannien och utomlands och syftar till att stärka möjligheterna att få hem flickorna. Det finns en hjälplinje som är bemannad dygnet runt. Där ger man råd och stöd till offer för tvångsäktenskap samt till yrkesverksamma som arbetar med ärenden. Biståndet varierar från enkla säkerhetsanvisningar till att förhindra flickans tilltänkte makes flytt till Storbritannien och i extrema fall, rädda offer som hålls mot sin vilja utomlands. Det arbete de gör i Storbritannien skulle kunna stå som modell för ett liknande arbete i Sverige. Enheten kan utfärda ett dokument kallat "Forced Marriage Protection Order" som gör rättsliga åtgärder möjliga mot en förälder som inte inom en viss tid (ofta 48 timmar) återför flickan/pojken, eller kan påvisa var han eller hon finns. Det kan innebära häktning och i förlängningen fängelse i upp till sju år, om barnet inte återförs. Det gör det svårt för en familj att dölja att deras dotter är bortförd och skylla på att hon är på semester. Men framförallt har detta en stark preventiv effekt. Sedan 2008 har nästan 900 sådana dokument utfärdats.

För att uppnå en verksamhet som kan arbeta långsiktigt och med stöd av lagstiftning behöver det nationella kompetensteamet vara permanent och ha befogenheter liknande det brittiska Forced marriage unit. Kristdemokraterna föreslår att en enhet enligt brittisk modell inrättas och avsätter 10 miljoner kronor för detta ändamål under UO 4. Enheten bör förslagsvis läggas hos polisens Nationella operativa avdelning (NOA).

Den nya jämställdhetsmyndigheten

Under våren 2017 drev regeringen med stöd av Vänsterpartiet och Liberalerna igenom ett förslag om en ny jämställdhetsmyndighet. Tanken är att samordna jämställdhetsarbetet på ett bättre sätt än idag. Ursprunget till förslaget om en jämställdhetsmyndighet kommer från en utredning som Kristdemokraterna tillsammans med övriga allianspartier initierade i april 2014. Utredningen "Uppföljning av utvecklingen mot jämställdhet samt jämställdhetspolitikens genomförande och effektivitet" lämnade sitt slutbetänkande 2015.

I förslaget från utredningen finns begränsade konsekvensanalyser. Till exempel skrevs angående Uppsala universitets Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), att "vilka konsekvenser eventuella förändringar i NCK:s uppgifter kan medföra bör analyseras vidare i samband i ett fortsatt utrednings- och beredningsarbete."

Det goda arbete som finns ute i landet vid olika enheter som verkar för att minska mäns våld mot kvinnor i olika former riskerar att slås sönder, allt i syfte att finansiera den nya myndigheten. Myndigheten förväntas starta 1 januari 2018.

Verksamheten på NCK i Uppsala drabbas men även samordningen som Länsstyrelsen i Stockholms län bedriver när det gäller arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål. I förslaget låg även att det Nationella kompetens- och samordningsuppdraget rörande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck som Länsstyrelsen Östergötland bedriver, skulle läggas ner för återstart i Göteborg. Det kunde dock tillfälligt avstyras av en riksdagsmajoritet.

Alla dessa verksamheter var mycket tveksamma till förslaget att lämna över vissa eller hela sina uppdrag, eftersom det skulle innebära svåra kompetensförluster. Kristdemokraterna delar den bilden och anser att verksamheterna bör kvarstå.

Någon grundlig analys av konsekvenserna innan förslaget lades fram gjordes inte heller.

Verksamheter som NCK samt Länsstyrelserna i Östergötland och Stockholm har kommer att bli ytterst svårt att hantera på en myndighet. Det gäller exempelvis stödtelefoner, klinisk forskning och stöd till brottsoffer.

Flera tunga remissinstanser motsatte sig förslaget om en jämställdhetsmyndighet och anförde att regeringen borde söka alternativa sätt att uppnå målet om bättre effektivitet och samordning.

Det finns ett behov av kontinuerlig uppföljning, analys, samordning och stöd på jämställdhetspolitikens område. Men Kristdemokraterna har dragit en annan slutsats än regeringen om hur detta ska gå till. För att bättre utvärdera jämställdhetspolitiska satsningar bör i stället andra myndigheter med kompetens inom jämställdhetsområdet användas. Statskontorets rapport ”En effektiv jämställdhetspolitik” (2005:1) rekommenderar inrättandet av en delegation för jämställdhetstudier som också har uppdraget att initiera forskning om jämställdhet. Statskontoret rekommenderar att utvärderingsuppdrag förläggs på verksamhetsspecifika utvärderingsmyndigheter som Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) eller Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Regeringen bör därför avbryta inrättandet av den nya jämställdhetsmyndigheten. Kristdemokraterna föreslår i UO 13 inrättandet av en Delegation för jämställdhet.

Könsstympling

Kvinnlig könsstympling är en livsfarlig sedvänja som ger flickor men för livet. Fler än två miljoner flickor i åldrarna 4-11 år könsstympas varje år världen över, enligt UNICEF.

Socialstyrelsen uppskattar att närmare 38 000 flickor och kvinnor i Sverige kan ha varit utsatta för någon typ av könsstympling, varav cirka 7 000 är flickor under 18 år. Härtill har man uppskattat att antalet flickor som riskerar att utsättas för könsstympling uppgår till omkring 19 000.

Det är oacceptabelt att den lagskärpning som riksdagen beslutade om för flera år sedan ännu inte har fått genomslag vad gäller att förbättra situationen för de flickor som lever under hot om att utsättas för könsstympling.

Trots att det är förbjudet i Sverige och att Sverige inte har några regler om dubbel straffbarhet vad gäller kvinnlig könsstympling, förekommer det alltså att svenska flickor stympas och att ingen straffas för brottet.

För att undvika att svenska flickor utsätts för könsstympling anser Kristdemokraterna att Sverige behöver pröva att, enligt fransk modell, införa ett hälsointyg. Hälsointyget, eller skyddsbrevet om man så vill, ska kunna tas med till hemlandet vid resa, och ska tydligt visa att könsstympling är förbjudet enligt svensk lag. Som förälder ska man då kunna använda hälsointyget som skydd gentemot sin släkt.

Intyget ska också visa att föräldrarna har ansvaret för flickan och att de således kan dömas enligt svensk lag även om könsstympling sker i annat land än Sverige. Med vetskap om detta är slakten mindre benägen att trycka på för könsstympling om föräldrarna därmed begår och kan straffas för ett brott enligt svensk lagstiftning. Intyget bör sedan kunna utfärdas av barnavårdscentralen för barn upp till sex års ålder och därefter av skolhälsovården.

Jämställdhetsmål

I samband med att regeringen lade fram skrivelsen 2016/17:10 ”Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid”, föreslogs ändringar för ett flertal av de delmål som underordnas det övergripande målet för jämställdhetspolitiken. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken uttrycks som att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Målet är oförändrat.

Bland de underordnade målen som ändrades framförde Kristdemokraterna kritik i den följdmotion (Motion 2016/17:3554 av Désirée Pethrus m.fl.) som lades i samband med skrivelsen. De delmål som försämrats till följd av regeringens beslut bör återgå till de lydelse de hade tidigare.

Delmålet mäns våld mot kvinnor

Regeringens förslag till delmålet mäns våld mot kvinnor inbegriper alla yttringar av våld, fysiskt eller psykiskt, gentemot flickor och kvinnor och som utförs av män. Delmålet omfattar också hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och handel med människor för sexuella ändamål. Våld mot barn och våld i samkönade relationer har en stark koppling till delmålet men omfattas inte i de ändringar som kom till följd av regeringens skrivelse. Något som uppmärksammades och kritiserades av flera remissinstanser. Kristdemokraterna instämmer i kritiken och framhåller att våld i samkönade relationer också präglas av mekanismer som förekommer i olikkönade relationer. Liksom Socialstyrelsen vill vi framhålla risken att målet som antogs till följd av regeringens skrivelse osynliggör våld i samkönade relationer samt våld mot män och pojkar. Brottsförebyggande rådets kartläggningar visar att det är ungefär lika stor andel kvinnor och män som utsätts för våld av en aktuell eller tidigare partner, våldet mot kvinnor är dock grövre och återkommande. I delmålet bör begreppet mäns våld mot kvinnor alltid kompletteras med begreppet ”våld i nära relationer”.

Hedersförtryck tar ifrån sina offer deras frihet och flyttar kampen för människovärde, jämställdhet och likaberättigande långt bakåt i tiden. Hedersförtryckets roll förtjänar att förstärkas i de delmål som finns utifrån problemets allvar och långtgående konsekvenser för de som drabbas. För hedersrelaterat våld och förtryck är våldet patriarkalt men utförs av hela eller delar av en släkt, ett kollektiv som straffar. I skrivelsen 2016/17:10 nämnde förvisso regeringen avsaknaden av återkommande undersökningar kring omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck men föreslog inget med anledning av det. Ett uppdrag gavs dock två månader senare, till Socialstyrelsen med delredovisning. Kristdemokraterna menar att kartläggning av omfattningen av hedersförtryck bör göras regelbundet och att delmålet bör innehålla ett tydligt mål för att adressera det hedersrelaterade våldet.

Delmålet obetalt hem- och omsorgsarbete

Som en följd av regeringens skrivelse inrättades ett delmål för en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kristdemokraterna anser att det är bra om båda parter tar ansvar för arbetet med barn och hem. Hur familjer eller par väljer att fördela ansvaret för hem och barn påverkar andra delar av livssituationen, som ställningen på arbetsmarknaden, möjligheter till karriär och framtida pension. Traditionellt sett har kvinnor tagit ett större ansvar i hemmet. Effekten har blivit att kvinnorna varit borta mer från jobbet, halkat efter i löneutveckling och därmed också fått lägre pensioner.

Flera partier använder detta faktum som ett skäl att likrikta utformningen av föräldraförsäkringen och föräldraledigheten. Kristdemokraterna anser att detta är fel väg att gå eftersom det inskränker familjers valfrihet och nedvärderar myndiga personers egna val. Vi avstyrker därför detta delmål. Kristdemokraternas lösning är istället att undanröja hinder och skapa bättre förutsättningar för olika val, för såväl mammor som pappor. Valfrihet står inte i motsatsförhållande till ökad jämställdhet. Kristdemokraterna vill ge familjer fler valmöjligheter att välja den livsstil i allmänhet och barnomsorgsform i synnerhet som passar dem och deras barn bäst. Vi vill betona förutsättningarna snarare än att styra utfallet, vilket innebär en acceptans för att resultatet inte alltid blir detsamma för alla barnfamiljer. Olika utfall kan bero på att förutsättningarna är olika, men det kan också bero på att familjer eller par har gjort prioriteringar och val som får ekonomiska konsekvenser. Så måste det kunna få vara och det måste respekteras.

Kristdemokraterna har en liknande utgångspunkt när det gäller anhörigomsorg. Det är viktigt att de som vill sköta omsorgen om sina nära anhöriga har goda förutsättningar för detta. I det sammanhanget bör exempelvis frågan om möjlighet till tjänstledighet ses över och införandet av ett begränsat antal VAF-dagar (vård av förälder). För de som hellre vill ha äldreomsorg för sin anhörige är det av stor vikt att det finns tillgång till en god omsorg med olika inriktningar. Alla åtgärder avseende anhörigomsorg måste inriktas på att stödja och underlätta olika val, inte att förhindra eller strypa möjligheter. Nära relationer är viktiga och ska värnas.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang avstyrker Kristdemokraterna regeringens delmål om jämställt obetalt hem- och omsorgsarbete och föreslår istället ett nytt delmål om att "skapa goda förutsättningar för egna val gällande hem- och omsorgsarbete för både män och kvinnor".

Delmålet jämställd hälsa

Kristdemokraterna välkomnade inrättandet av ett nytt delmål för jämställd hälsa. En av de viktigaste principerna för svensk hälso- och sjukvård är att befolkningen ska få vård på lika villkor. Trots detta finns det oacceptabla skillnader i medicinska resultat och kvalitet. För att bättre möta det och för att få större jämlikhet, menar vi att staten behöver ta huvudansvar för vården. Det bör anges specifikt under delmålet jämställd hälsa.

Lika möjligheter till försörjning och arbete

Svenska kvinnors förvärvsfrekvens ligger bland de högsta i världen. Trots detta har vi en från europeiskt perspektiv mycket könssegregerad arbetsmarknad. Enligt rapporten Under luppen (Arbetsmiljöverket 2013) har Sverige Västeuropas näst mest segregerade arbetsmarknad. Kommuner och landsting har i huvudsak varit kvinnornas arbetsmarknad där många kvinnor gör ovärderliga insatser inom vård, skola och omsorg. Historien i den offentliga sektorn är dock kantad av sämre möjligheter till karriär och löneutveckling där arbetstagaren saknar möjlighet att låta arbetsgivare konkurrera om deras arbetskraft.

Under alliansregeringen möjliggjordes en rad reformer för att förbättra utvecklingsmöjligheterna och tryggheten i traditionellt kvinnodominerade yrkeskategorier. Införandet av Lag om valfrihetssystem, LOV, som verktyg för kommuner och landsting att konkurrera genom att överlåta valet av utförare till brukaren inom funktionshinder- och äldreomsorg samt hälso- och sjukvårdstjänster, har spelat en viktig roll för att frigöra kvinnors kompetens.

Svenskt näringsliv konstaterar i en utvärdering 2011 att mediantillväxten av antalet kvinnor som driver företag inom vård och omsorg i kommuner som infört LOV (lagen om valfrihetssystem) uppgick till 3,8 procent medan den låg stilla i övriga kommuner. Värde av att släppa in flera aktörer i de kvinnodominerade yrkena bör inte underskattas. Det växande antalet privata vårdföretag främjar också den ökade representationen av företagsledare som är kvinnor.

En annan, traditionellt sett, kvinnodominerad sektor som länge präglats av många otrygga anställningsförhållanden är hushållsnära tjänster. Genom avdraget för hushållsnära tjänster (RUT) har en dynamisk tjänstesektor öppnats som kraftigt stimulerat kvinnors företagande, men också gett förbättrade arbetsvillkor och lönekonkurrens för dess arbetstagare.

I sammanhanget är det beklagligt att den nuvarande regeringen på flera sätt beskär de arbetsmarknadssektorer där kvinnor på senare år fått se en tillväxt och förbättring av sina arbetsvillkor. Under valrörelsen talade Stefan Löfven om en ”jobbstreaming”, där alla förslag skulle präglas av jobblinjen. Förslag som leder till färre jobb skulle med ”jobbstreaming” inte läggas fram. Agerandet för att kväva välfärdsföretagares vinstmöjligheter och begränsningen av RUT-avdragets omfattning står i stark kontrast till allt tal om ”jobbstreaming”. RUT-sektorn, liksom andra tjänstebaserade branscher präglas av låga trösklar och en potential för tillväxt och innovation. Regeringen bör därför främja denna sektor genom att utöka omfattningen av skatteavdraget till att omfatta fler tjänster. Kristdemokraterna anför i utgiftsområdesmotioner flera områden där RUT-avdraget kan utökas, såsom tvätt-relaterade tjänster, servicetjänster i hemmet och nattvak/personlig omsorg, samt att taket för avdraget tredubblas från dagens 25 000 till 75 000 kr. Kristdemokraterna vill också satsa på vårdserviceteam i vården. Teamen avlastar vårdpersonalen från de arbetsuppgifter som är viktiga för att omvårdnad ska fungera men som inte kräver en längre vårdutbildning – så kallad vårdnära service.

Regeringens förslag att begränsa rörelseresultatet till en viss avkastningsränta på operativt kapital för företag som verkar i välfärdssektorn, skulle innebära ett förstatligande av en sektor som utmärks av kvinnors företagande. Som beställare av välfärd bör högsta möjliga kvalitet vara målsättningen, inte den jakt på vinster och företagandets förutsättningar som regeringen nu hänger sig åt.

Statistiken visar att det går att utveckla kvinnors företagande ytterligare. Mellan 2006 och 2012 ökade antalet företag som drivs av kvinnor med 34 procent. Jämförelsevis har, under samma tid, antalet företag som drivs av män ökat med 19 procent. Mellan 2006 och 2012 har antalet sysselsatta i kvinnors företagande ökat med 30 procent till nära 428 400 personer. Och omsättningen i kvinnors företagande har under samma period ökat med 62 procent till nära 429 miljarder kronor. Dock kvarstår en hel del att göra, inte minst för att ändra attityder kring kvinnors företagande.

Arbetstid

Kristdemokraterna anser att arbetstiden måste betraktas ur ett livscykelperspektiv och ta hänsyn till de olika behov olika människor har i olika skeden av livet. Som 20-åring finns andra önskemål om arbetstidens omfattning och förläggning än vid 35 eller 60 år. Arbetslivet måste vara förenligt med att vara förälder, odla ett intresse, vara aktiv i

föreningsliv, driva eget företag vid sidan om en anställning och så vidare. Därför bör arbetstiden kunna variera under olika tider i livet.

En annan viktig grundsten är att skapa möjlighet för ett långvarigt deltagande i arbetslivet. Kristdemokraterna avvisar en generell arbetstidsförkortning. Den ekonomiska välfärdslust det skulle innebära om alla samtidigt skulle korta sin arbetstid skulle slå hårt mot företagen såväl som den enskilde. Försök som görs i enskilda pilotprojekt har svårt att uppvisa mer än marginella förbättringar för till exempel ohälsotal, däremot tillkommer avsevärda kostnader.

Kvinnor arbetar deltid i betydligt högre utsträckning än män. Från att 45 procent av kvinnorna arbetade deltid 1987 har andelen minskat till 30 procent parallellt med att män som jobbar deltid gått från 6 procent till 11 procent under samma period (Pensionsfällan, Alecta). Trots de positiva förändringarna innebär deltidsfällan försämrade försörjningsvillkor och urholkade pensioner. Flest deltidstjänster finns inom offentlig sektor, hotell- och restaurang samt handel, branscher som alla är utpräglat kvinnodominerade. Bland fackförbundet Kommunals medlemmar arbetar nästan 60 procent i deltid. Trots att det i vissa branscher råder stor arbetskraftsbrist kvarstår problemet med de deltidsarbetande som vill ha högre sysselsättningsgrad. Under 2012 uppgav mer än var sjätte deltidsarbetande person att de ville och kunde arbeta mer. 2012 handlade det om 193 000 personer eller 4,1 procent av alla sysselsatta (SCB). En vanlig orsak är att deltidsarbetande inte klarar den egna försörjningen. Det är viktigt att de som så önskar får möjlighet att gå upp i anställningsgrad och att nya tjänster som inrättas blir heltidstjänster.

Kristdemokraterna menar att offentlig sektor, det vill säga den politiskt styrda sektorn, har ett stort ansvar att tillskapa heltidstjänster. Offentliga sektorn bör också styra undan schemaläggning som innebär delade turer, där en vårdanställd jobbar i princip sju dagar i veckan, med sin ledighet spridd på några timmar på för- eller eftermiddagen istället för att få ordentliga kvällar och helger. Att gå fram med lagstiftning kan däremot skapa strukturella problem om den införs generellt inom alla sektorer. Detta är en fråga som bör kunna lösas lokalt inom kommuner och landsting/regioner.

Samtidigt som det är mycket viktigt att deltidsarbetande som vill arbeta heltid ges den möjligheten, är det lika viktigt, att den som vill gå ner i tjänstgöringsgrad av olika skäl bereds möjlighet till detta. Önskemålen ser olika ut i olika skeden av livet och bör tillgodoses i största möjliga utsträckning för att människor skall ha fungerande liv. Med en politik där mer av lönen kan behållas efter skatt ökar människors möjlighet att göra

egna val. När till exempel någon väger stressen att prestera på arbetet, tjäna pensionspoäng och heltidsnorm mot möjligheten till större närvaro med växande barn underlättas friheten att välja av en större disponibel inkomst. För att detta val ska göras under frihet är ett sänkt skattetryck eftersträvansvärt.

Lika lön för lika arbete

En könssegregerad arbetsmarknad utgör huvudanledningen till det lönegap som kan observeras mellan kvinnor och män. Politikens uppgift är inte att fösa män och kvinnor in i yrken de inte själva skulle välja. Men dörrarna till alla yrkeskategorier måste stå öppna och tillgängliga, oavsett könet på den som väljer yrke. Därför är det oroande att regeringen återkommande talar om att införa vinstbegränsningar för privata företag som verkar i välfärdssektorn, en kvinnodominerad arbetsmarknadssektor. När arbetsgivare tillmäter kvinnliga arbetstagare ett mindre värde enbart på grund av deras kön är det diskriminering, det är angeläget att sådana fall uppdagas och får en rättslig prövning.

Lönegapet

Inkomster av arbete fördelar sig olika mellan man och kvinna, skillnaderna tycks öka ju längre tid man arbetat. Om man vid en standardvägning helt bortser från faktorer som ålder, utbildningsnivå, sektor, näringsgren, företagsstorlek och tjänstgöringsomfattning, framträder ett lönegap på 4,5 procent mellan kvinnor och män (2016, Medlingsinstitutet). Sen varierar det oförklarliga lönegapet mellan olika arbetsmarknadssektorer med 7,2 procent för tjänstemän i privat sektor och 0,3 procent i kommunsektorn.

När Medlingsinstitutet granskar det statistiska underlaget för lönegap finner man inget svar på frågan om löneskillnad mellan kvinnor och män beror på diskriminering eller om den på annat sätt är osaklig. Skillnaden mellan män och kvinnors lön måste förklaras av faktorer som inte fångas upp av statistiken. Som förklarligt lönegap är yrkeskategori den i särklass viktigaste anledningen till varför kvinnors löner är lägre än mäns. Förändringstakten för lönegapet är långsam, även om det börjat minska under den tid alliansregeringen släppt fram flera av de traditionellt kvinnodominerade sektorerna ur arbetsgivarmonopol och osäkra anställningar. Koncentrationen av kvinnor till specifika yrken och arbetsplatser leder till ett utbudsöverskott som pressar ner deras löner. Detta synliggörs tydligt inom vård- och omsorgssektorn där den offentliga sektorn utgör den enda köparen. Att den offentliga sektorn under alliansregeringen i

högre utsträckning konkurrensutsatts har medfört att det tidigare arbetsgivaremonopolet inom vård- och omsorgssektorn luckrats upp. Under 2015 köpte kommunerna drygt 16 procent av omsorgsverksamheten från den privata sektorn (ekonomifakta).

Bemanningsföretagen har också bidragit till att förändra situationen något. Det är av största vikt att de offentliga monopolen fortsätter brytas upp så att vård- och omsorgssektorn därigenom kan utvecklas bättre, dels att anställda inom dessa yrken skall kunna välja mellan olika arbetsgivare.

Överutbildning

Undersökningar som Medlingsinstitutet gjort visar hur nyexaminerade kvinnor i genomsnitt får lägre lön än män. En undersökning av 33 högskole- och universitetsutbildningar visar att kvinnor i större utsträckning än män går utbildningar som leder till överutbildning vid den första anställningen. Som överutbildad räknas den som studerat minst ett år mer än genomsnittet av de anställda i det yrke man har.

Medlingsinstitutet finner flera tänkbara förklaringar till varför kvinnor är sämre matchade till yrken i förhållande till sin utbildning jämfört med män. Dels utifrån kvinnors preferenser, att föredra närbelägna och mer flexibla jobb som då begränsar urvalet av jobb. En tänkbarhet är också att kvinnor i högre utsträckning än män är benägna att ta ett arbete med lägre kvalifikationskrav om alternativet är arbetslöshet.

Vid sidan av dessa förklaringsmodeller resonerar också Medlingsinstitutet kring diskriminering i arbetslivet där arbetsgivaren förutsätter en högre frånvaro från kvinnor och därför erbjuder arbetsuppgifter där det skulle vara lättare att ta in en vikarie vid frånvaro, den typen av jobb innebär också en lägre lön. Dessa förmodanden bygger på fördomar vilka bör motverkas rättsligt för att främja en arbetsmarknad utan jobbdiskriminering.

Arbetsmiljö

Kvinnor har varit överrepresenterade som sjukskrivna och förtidspensionerade i snart 30 år och lämnar också arbetslivet tidigare än män. I ljuset av de nu ökande sjukskrivningarna är det angeläget att arbeta med riktade insatser när det gäller kvinnors hälsa i arbetslivet. För att minska skillnaderna i sjukskrivning och förtida utträde ur arbetslivet är det angeläget att Arbetsmiljöverket fortsätter sitt särskilda arbete med kvinnors arbetsmiljö. Man har funnit att kvinnor löper en större risk för belastningsskador utifrån en könssegrerad arbetsmarknad. Med de insikter som finns om kvinnors ohälsa bör myndigheten utveckla verktyg för arbetsgivare att kartlägga om och

hur kvinnor och män exponeras på arbetsplatsen av sådant som utgör riskfaktorer för sjukskrivning.

Lika möjligheter i skolan

Det går inte lika bra för pojkar som det gör för flickor i skolan. I PISA-studien för 2016 framträder markanta könsskillnader. Även om resultaten förbättrats sen föregående PISA-studie presterar pojkar fortfarande sämre i skolan och ägnar mindre tid åt läxor än jämnåriga flickor. Särskilt dåligt presterar pojkar i läsförståelse, men även i matematik presterar flickor bättre i undersökningen. Vid analysen av PISA-studien i relation till andra studier konstateras att många pojkar inte känner sig hemma i dagens skolkultur. Pojkarnas sämre prestationer är ett jämställdhetsproblem och ett framtida samhällsproblem som behöver åtgärdas. Lösningar i form av en ökad medvetenhet hos lärarkåren, ett bättre individuellt perspektiv för varje elev och smidigare övergångar mellan grundskola, högre utbildning och arbetsliv framhålls i rapporten från OECD. Att skolan är en lugn miljö präglad av ordning måste också betecknas som en grundförutsättning.

Det går också att konstatera betydelsen av mer idrott i skolan. Forskning i det så kallade Bunkefloprojektet¹, har kunnat konstatera tydligt förbättrade resultat för pojkar med utökade idrottstimmar.

Svenska elever har mindre schemalagd idrott än elever i många andra europeiska länder. Det borde inte vara upp till varje skola att göra ett val om att ha mer eller mindre idrott. Vi föreslår att antalet utökas från 500 idrottstimmar till 700 i grundskolan och att det preciseras hur fördelningen ska se ut mellan årskurserna. Samtidigt minskas timmarna för elevens val. Målet på sikt är att det ska vara idrott med fysisk aktivitet på schemat varje dag.

Anhörigvård

Hemarbete måste få ett meritvärde på arbetsmarknaden. En speciell form av arbete i hemmet är anhörigvård. Mer än 90 000 kvinnor och drygt 50 000 män har minskat sin arbetstid eller lämnat sitt arbete på grund av att de vårdar t ex en förälder. 42 procent av både kvinnor och män i åldrarna 45-66 år ger anhörigomsorg minst en gång i månaden. På flera punkter är dock kvinnor mer påverkade än män. Närmare var tredje kvinna som ger omsorg minst en gång i månaden jämfört med var sjätte man uppger att

¹ Bunkefloprojektet. <https://www.mah.se/Nyheter/Nyheter-2012/Mer-idrott-i-skolan-ger-bättre-betyg/>

omsorgsansvaret har lett till svårigheter att fokusera på arbetet, och mer än hälften av kvinnorna mot en knapp tredjedel av männen upplever att omsorgsgivandet är psykiskt påfrestande². Det ofta mycket krävande arbetet, är inte pensionsgrundande och värderas heller inte som en merit.. Kristdemokraterna anser att detta måste förändras. En välutbyggd och god äldreomsorg är förstås mycket viktigt. Samtidigt kan den kommunala äldreomsorgen aldrig ersätta viljan att ta hand om och se till sina anhörigas bästa. Anhörigvården måste mötas med ett större erkännande än vad det gör idag med bättre möjligheter till avlastning tillgängligt genom det RUT-avdrag som Kristdemokraterna föreslår under UO 14. Möjligheten att få tjänstledigt som anhörigvårdare bör också ses över.

Familjehem

Uppdraget som familjehem och fosterförälder måste godkännas som ett arbete med rätt till social, ekonomisk och rättslig trygghet. Kammarrätten i Göteborg fastställde med målet 2457-04 att en kvinna med jourfamiljehem kunde tillgodoräknas sig tiden som arbetsvillkor för bedömning av A-kassa. Alliansregeringen förbättrade möjligheterna för personer med uppdrag som familje- eller jourhem att under vissa förutsättningar ges rätt till överhoppningsbar tid vid bestämmande av ramtid. Kristdemokraterna anser att familjehemmen utför en mycket viktig uppgift och att uppgiften som familjehemsförälder bör betraktas som förvärvsarbete i fler avseenden än vad som nu görs.

Lagstiftning mot sexistisk reklam

Ända sedan 1970-talet har könsdiskriminerande reklam funnits på den politiska dagordningen i Norden. Under denna tid införde samtliga nordiska länder förutom Sverige regleringar på området. I januari 2008 presenterades betänkandet Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden (SOU 2008:5). Utredningen föreslog att en lag mot könsdiskriminerande reklam skulle träda i kraft 2009. Sedan dess har ingenting hänt.

Inom såväl FN som EU råder enighet om att könsdiskriminerande reklam är ett hinder för att säkerhetsställa kvinnors rättigheter och jämställdhet. Sverige har dessutom genom undertecknandet av Handlingsplanen från Peking 1995 förbundit sig till att

² Szebehely M (2014) Anhörigomsorg, förvärvsarbete och försörjning. I: Boye K & Neremo M, red. Lönsamt arbete - familjeansvarets fördelning och konsekvenser]. Forskningsrapport för Delegationen för Jämställdhet i arbetslivet, SOU 2014:28. Stockholm: Fritzes.

genom exempelvis lagstiftning motverka könsdiskriminerande reklam med stereotypa och kränkande framställningar.

Det är tydligt att det nuvarande systemet med näringslivets egen institution, Reklamombudsmannen (RO) som självreglerande instans inte är tillräckligt. Även när RO påtalar att reklamframställningar är könsdiskriminerande kan de inte styra vare sig med ekonomiska sanktioner eller med krav på att avbryta reklamkampanjerna. Inget tyder heller på att könsdiskriminerande reklam har minskat sedan RO inrättades.

Ett argument som ofta används mot införandet av en lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam är att det skulle gå emot yttrandefriheten. Detta argument är inte hållbart eftersom det i tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) finns detaljerade bestämmelser om yttrandefriheten i reklam. Yttrandefriheten är inte absolut utan kan begränsas genom lag i särskilda fall. Utredningen från 2008 konstaterade att vare sig TF eller YGL är till för att skydda näringsidkares kommersiella intressen. En lag mot könsdiskriminerande reklam skulle alltså inte innebära omotiverade inskränkningar i tryck- och yttrandefriheten. Följaktligen skulle inte heller införandet av en lag mot sexistisk reklam, som av somliga hävdas, innebära att grundlagen om tryck- och yttrandefriheten skulle behöva ändras. Detta eftersom sexistisk reklam inte är åsiktsyttranden utan kommersiella meddelanden vilket alltså inte skyddas av grundlagen.

Utifrån denna bakgrund kan det konstateras att det är hög tid för Sverige att instifta en lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam då detta är nödvändigt för att kunna säkerhetsställa kvinnors rättigheter och jämställdhet.

Lagstiftningen ska:

- a) Innehålla en tydlig definition av könsdiskriminerande reklam
- b) Innebära sanktioner och att företag ska kunna tvingas dra tillbaka sina reklamer
- c) Vara kopplad till en myndighet med tillsynsansvar.

Våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor, i nära relationer och i övriga situationer, är det yttersta uttrycket för bristen på jämställdhet i ett samhälle. Det är helt oacceptabelt att någon ska behöva leva med risken att utsättas för våld.

Psykiskt, fysiskt och sexuellt våld kan under inga omständigheter accepteras eller ursäktas. Sexuellt våld bidrar till ojämställdhet mellan kvinnor och män i samhället i

stort, inte bara i den nära relationen. Nästan var tredje kvinna är rädd när hon är ensam ute på kvällen vilken kan jämföras med att 9 procent av männen känner sig otrygga (Nationella Trygghetsundersökningen 2016). Tolv procent av kvinnorna går inte ens ut i sitt eget bostadsområde på kvällarna, vilket motsvaras av endast 2 procent bland männen. Det är framför allt äldre kvinnor som är oroliga för att utsättas för brott. Även om andelen otrygga kvinnor minskar, är skillnaderna mellan hur män och kvinnor känner stor.

Under 2016 anmäldes enligt Brottsförebyggande rådet 20 300 sexualbrott, varav 6 700 rubricerades som våldtäkt. I nationella trygghetsundersökningen 2012 bedömdes 28 000 personer blivit utsatta för våldtäkt under ett år. Fyra år senare har utvecklingen gått mot skrämmande höjder. Antalet händelser som kan betecknas som sexualbrott i nationella trygghetsundersökningen för 2016 uppgår till 482 000, det högsta som BRÅ har mätt. Av sexualbrotten i NTU 2016 beräknas 29 procent vara så pass allvarliga att de kan betecknas som ett fullbordat sexuellt tvång eller våldtäkt. Det motsvarar 129 000 fall – en ökning från 97 000 föregående år och en femfaldig ökning jämfört med 2012. Ungefär hälften av alla personer som utsatts för sexualbrott har blivit det mer än en gång. En våldtäkt kan skada en person allvarligt fysiskt men framförallt det psykiska lidandet är allvarligt. Många upplever rättsprocesserna i dessa mål som en ytterligare kränkning.

Kristdemokraterna har länge förespråkat en samtyckeslagstiftning. Alliansregeringen tillsatte sexualbrottskommittén under 2014 som presenterade sina slutsatser under 2016. Kommittén föreslår att samtycke ska krävas, att det måste komma till uttryck och att deltagande i en sexuell handling ska vara frivillig. Enligt kommittén ska inte passivitet kunna tolkas som ett frivilligt deltagande i en sexuell relation. I samband med att kommittén lade fram sina slutsatser välkomnades de av regeringens företrädare. Trots detta har det gått ett år utan att något hänt. Det är hög tid att regeringen tar fram en proposition och tar till riksdagen så att en samtyckeslagstiftning utifrån sexualbrottskommitténs förslag. Det ska inte vara lagligt att utföra sexuella handlingar med någon som inte själv vill det.

Rädslan för att bli utsatt våld eller övergrepp inskränker flickors och kvinnors livsutrymme. Enligt den nationella trygghetsmätningen 2017 känner nästan en tredjedel av Sveriges kvinnor otrygghet när de går ut på kvällarna. Fler än en av tio stannar hemma. Hur det offentliga rummet fysiskt är planerat i fråga om belysning, arkitektur spelar roll för känslan av trygghet, vilken synlighet polisen har i gaturummet och hur tillgänglig ordningsmakten är när de tillkallas spelar också en stor roll. Förutom att

skydda och bistå dem som utsätts måste samhället konfrontera de bakomliggande värderingar och attityder som bidrar till våldsutövandet.

Kompetens om våld- och sexualbrott mot kvinnor måste öka inom samtliga myndigheter. Samarbetet mellan rättsväsendet och berörda myndigheter behöver intensifieras och utvecklas och handläggningen bli effektivare. Utbildning av polis, åklagare och domare behöver öka och kunskaperna om orsakerna till våldsbrott mot kvinnor och om hur våldet påverkar offret ska vara ett prioriterat område. Landets kvinnojourer och mansjourer ska ses som en stor tillgång och resurs.

Samhällets reaktion mot sexualbrott måste vara entydig och kraftfull. Straffen för samtliga förövare måste skärpas. Kristdemokraterna anser att det är önskvärt att det svenska samhället är tydligare mot lagöverträdare i allmänhet. Därför driver Kristdemokraterna för ett antal olika brott skärpta straff och utvisning för de som begår sexualbrott. Att göra det kravet mer generellt är önskvärt. När en utländsk medborgare begått brott med ett straffvärde på minst 1 år bör utvisning i större utsträckning än idag utdömas som påföljd. Det samma gäller återfallsbrottslingar. Detta innebär inte att vi ska utvisa personer med flyktingstatus eller personer som inte kan utvisas med hänsyn till säkerhetsläget i det aktuella landet. Men där sådana hinder inte föreligger bör utvisning i högre utsträckning vara en del av domen.

Den undfallenhet som upplevs från samhällets sida i fråga om sexualbrott i den nya organiserade form som vi nu sett riskerar att begränsa kvinnors liv i Sverige. Det är en helt oacceptabel utveckling. I förlängningen riskerar det även att undergräva stödet för flyktingpolitiken och leda till ökade motsättningar i samhället. Det vill vi motverka och därför föreslår vi nu skärpta straff för sexualbrott. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Stöd till brottsoffer

Enligt BRÅ (Brott i nära relationer, 2014) är det ungefär lika stora andelar kvinnor och män (7,0 respektive 6,7 procent) som uppger att de under 2012 blev utsatta för någon typ av psykiskt eller fysiskt våld av en aktuell eller tidigare partner minst en gång. Däremot är det vanligare att kvinnor uppger att de blev utsatta upprepade gånger. Det är också betydligt vanligare att kvinnor blir utsatta för grov misshandel som leder till behov av sjukvård.

Ett tidigt och tydligt brottsofferstöd är viktigt för att den som befinner sig i utsatthet ska förmå sig att gå igenom rättsprocessen och för en ökad chans att förebygga upprepat

våld. I samband med våld i nära relationer är det angeläget att Polisen alltid utreder behovet av besöksförbud och andra personskyddsåtgärder. Socialtjänsten bör också särskilt uppmärksamma barn som bevittnar våld mot närstående och då utreda frågor kring vårdnad och umgänge.

Att erbjuda även våldsutövaren stöd och insatser att förändra sitt beteende är en viktig del i arbetet med att förebygga och motverka våld i nära relationer.

Vi behöver dock gå vidare och införa en nollvision mot våld mot kvinnor för hela samhället.

Kränkningar på internet

Internet har blivit en ny arena för hat, hot och kränkningar, som sprids på bloggar och andra forum. Genom sociala medier kan bilder och information enkelt delas. Det innebär att kränkningar och hot kan få en stor spridning. Uppgifter och bilder på internet är enkelt sökbara och kan finnas kvar i all framtid. Att bli uthängd på nätet kan innebära en stor psykisk påfrestning för den som utsätts. Kränkningarna kan ske i ett sammanhang av trakasserier som pågår även utanför internet. Det kan handla om förföljelse från en tidigare partner. Det händer exempelvis att intima bilder eller videor sprids utan samtycke från den som stått framför kameran.

Enligt organisationen Friends nätrapport för 2016 har var tredje tjej och var fjärde kille utsatts för sexuella trakasserier på nätet det senaste året. En tredjedel av de unga har utsatts för nätkränkningar det senaste året, åtta procent av tjejerna och fem procent av killarna har utsatts för mobbning via mobil, dator eller surfplatta under det senaste året.

Både 2012 och 2014 gjordes lagändringar som skulle göra det lättare att spåra och åtala anonyma nätmobbare. Alliansregeringen tillsatte en utredning 2014. Utredningen, SOU 2016:7 ”Integritet och straffskydd”, har nu presenterats och förslagen i den skulle ge ett gott straffrättsligt skydd.

Dock efterlevs det inte i rättsväsendet där endast ett fåtal åtal väcks och många gånger inleds inte ens en förundersökning. Även med rätt lagrum på plats kan det alltså bli lika få domar om inte rättsväsendet som helhet tar itu med dessa brott.

Kristdemokraterna anser att polisen behöver skapa en särskild enhet som jobbar riktat mot näthat, mobbning på nätet och nättrakasserier. I en värld där det digitala livet allt mer smälter ihop med det analoga är det nödvändigt att polisen är ständigt närvarande och ”patrullerar” även internet. Kristdemokraterna föreslår att en särskild

enhet inom polisen inrättas för beivrande av integritets- och ärekränkingsbrott. Det krävs en värderingsförändring på nätet, det är tydligt för alla som följer de många avslöjande reportage om hatiska kommentarsfält och trakasserier som sköljer över oss. En sådan kulturförändring kräver att de som bryter mot lagen också lagförs. Kristdemokraterna anser att förtalsbrottet behöver förtydligas när det är grovt och exempelvis bilder sprids så att många kan se. Straffansvaret behöver utvidgas för den som tillhandahåller en tjänst för att skicka och dela bilder och meddelanden och rätten till brottsskadeersättning utvidgas.

Polis, åklagare och trygghetspaket

Det är av största vikt att åtgärder vidtas som dels förebygger våldet, dels säkerställer den misshandlade kvinnans trygghet och säkerhet. För att detta ska kunna uppnås måste samarbetet mellan berörda myndigheter fördjupas och handläggningen bli effektivare. Välutbildade poliser med kunskaper om orsakerna till våldsbrott och om hur våldet påverkar offret kan positivt bidra till kvinnans fortsatta agerande och hennes möjligheter att bli av med det ständiga hotet om misshandel. Både polis och åklagare kan fortfarande göra mer i arbetet med att bekämpa våldet mot kvinnor. Hela rättskedjan måste arbeta snabbare och effektivare.

Vikten av dokumentering och bevissäkring är stor. Det ska finnas tillgång till en videokamera i varje polisbil för dokumentering av misshandelsskador och brottsplatser. Hotade kvinnor ska, utan väntetid, erbjudas trygghetspaket och larm. Hotade kvinnor kan även erbjudas rätten att bära och använda pepparsprej.

Vårt ansvar för kvinnor utanför Sverige

Diskriminering av kvinnor i utvecklingsländerna innebär att de trots att de i genomsnitt arbetar fler timmar om dygnet, får lägre lön, är mindre läs- och skrivkunniga samt har ett lägre energiintag i förhållande till sin kroppsvikt i jämförelse med männen. Då det oftast är flickorna som prioriteras bort när föräldrar ska bekosta barnens utbildning, tenderar de att bli kvar i tungt jordbruksarbete.

När bistånd i ökad omfattning riktas till kvinnor i mottagarländerna skapar deras direkta deltagande och inflytande ett djupare, bredare och stabilare folkstyre. Bistånd riktat till kvinnor gynnar i allmänhet även barn och effekten är därför tvåfaldig. Det finns ett flertal exempel på att kvinnor bidrar direkt till en effektivare utveckling på flera

olika plan. Det är viktigt att ett genderperspektiv finns på biståndet, så att hänsyn tas till både kvinnors och mäns behov.

Kristdemokraterna anser att jämställdhetsfrågor är avgörande för att uppnå effektiv och hållbar utveckling i utvecklingsländerna. Uppskattningar från USA:s motsvarighet till Sida, USAID, gör gällande att om tio procent fler flickor gick i skolan skulle världens samlade bruttonationalprodukt (BNP) öka med i genomsnitt tre procent. Kristdemokraterna förordar att svenska biståndsmedel prioriterar jämställdhetsfrämjande insatser.

Sverige ska fortsätta att arbeta för att stärka genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. I länder som genomgår eller genomgått krig och katastrofer är kvinnor särskilt utsatta. I år är det 20 år sedan kvinnokonferensen i Beijing ägde rum och 15 år sedan FN:s säkerhetsråd antog resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Sverige måste kräva att FN:s resolution 1325 med kraft aktualiseras för att se till att kvinnor får inflytande i fredsarbete och det planeringsarbete som görs efter ett fredsavtal. Kraftfulla åtgärder krävs också för att förhindra den stora omfattningen av sexuella övergrepp som pågår i olika konflikter runtom i världen.

Surrogatmödraskap

Surrogatmödraskap innebär att ett par låter en annan kvinna bära fram ett barn. Vanligtvis sker det med hjälp av IVF där paret som önskar barnet är de genetiska föräldrarna. Men även samkönade par använder sig av surrogatmödraskap där då vanligtvis den ena parten är den biologiska fadern.

Surrogatmödraskap är inte förenligt med svensk lag då det är den kvinna som föder barnet som registreras som barnets biologiska mor. Dessutom är insemination vid sjukhus och IVF endast tillåtet om kvinnan är gift eller sambo. Om ägget inte är kvinnans eget, ska det ha befruktats av hennes make eller sambo. Dessa regler utesluter surrogatmödraskap.

De som argumenterar för surrogatmödraskap bygger sitt resonemang på att kvinnan som bär fram och föder barnet gör det frivilligt. Och i vissa fall, så kallade altruistiskt surrogatmödraskap, kan det vara en nära anhörig som väljer att göra det frivilligt. Men en graviditet är aldrig riskfri. Det är en mycket stor påfrestning på kroppen att vara

gravid. Även om vi har låg mödradödlighet så dör cirka sex kvinnor per år till följd av komplikationer i samband med graviditet och förlossning. Att utsätta någon annan för detta kan starkt ifrågasättas. De påtryckningar som syskon eller andra anhöriga kan bli utsatta för kan riskera att skapa stora problem för de berörda. Pengar, gåvor och sociala påtryckningar kan vara svåra att stå emot.

Det är även oklart hur de genetiska föräldrarna och surrogatmodern reagerar psykologiskt under graviditet, förlossning och överlämnandet av barnet samt hur detta påverkar barnet och dess utveckling. Barnet riskerar trots allt att dras in i konflikter mellan de tänkta föräldrarna och surrogatmodern. Hur eventuella biologiska barn till surrogatmodern kan påverkas är även det oklart. Även om de studier som är gjorda så här långt inte påvisar några påtagliga negativa konsekvenser är de otillräckliga för att avfärda dessa risker. De har ett litet urval, saknar långtidsuppföljning och härstammar ur samma forskargrupp.

I övriga delar av världen finns en växande industri kring surrogatmödraskap. I Indien har det länge varit en väg för fattiga kvinnor att få en inkomst. Ersättningar som innebär att surrogatmödrskapet blir ett alternativt sätt att tjäna pengar. Att bära ett barn i nio månader, med alla de medicinska risker det innebär för att sedan lämna barnet ifrån sig är en inhuman hantering av föräldraskap och av barns rätt till sina föräldrar. Efter uppmärksammade fall bland annat rapportering om att surrogatmödrar avlidit som en följd av graviditeten eller förlossningen så har lagstiftningen i Indien stramats åt. Detta ledde till ökning av antalet som vände sig till andra länder för surrogatarrangemang, bland annat till Thailand. Även där har lagstiftningen stramats åt efter medialt uppmärksammade fall, inte minst ett där surrogatarrangemanget ledde till en tvillingfödsel där det ena barnet föddes med Downs Syndrom vilket slutade med att enbart det andra barnet övergick till det tilltänkta föräldraparet. För närvarande förefaller det vara USA, Ukraina och Georgien som är de länder där antalet internationella surrogatarrangemang ökar.

Precis som konstaterades i utredningen Olika vägar till föräldraskap (SOU 2016:11) som överlämnade sitt slutbetänkande i februari 2016 anser vi att det finns en uppenbar risk att ett system som tillåter surrogatmödraskap leder till exploatering av socialt och ekonomiskt utsatta kvinnor. Vi vill inte se en modern slavhandel med kvinnor och barn. Erfarenheter från länder där det är tillåtet visar att denna risk är påtaglig. Det strider mot grundläggande värden om integritet och värdighet om utsatta kvinnor utnyttjas som medel för andra människors längtan efter barn. Vi menar att det är moraliskt fel att använda dessa kvinnors kroppar som medel för att uppfylla andra människors längtan

efter barn. Det strider mot människans integritet och värdighet. Vi ser en risk att surrogatmodern görs till medel för andra människors behov på ett exploaterande sätt.

Även om barnets arvsanlag kommer från de genetiska föräldrarna bär surrogatmamman barnet i nio månader. Erfarenheten visar att gravida ofta utvecklar ett mycket starkt band till fostret som kan vara svårt att bryta. Graviditet och förlossning kan dessutom orsaka komplikationer, vilket gör att surrogatmamman kan ta allvarlig skada såväl fysiskt som psykiskt. Det kan också uppstå en rad av mycket komplicerade situationer. Det råder oklarhet om vad som händer om de genetiska föräldrarna väljer att gå skilda vägar under graviditeten eller om det skulle visa sig att barnet bär på en allvarlig fosterskada? Kan de genetiska föräldrarna kräva abort om surrogatmodern motsätter sig detta? Ska surrogatmodern ha rätt till abort? I exempelvis Ukraina medges inte surrogatmodern att vid något tillfälle under graviditeten eller när barnet är fött att ångra sig.

Med hänsyn tagen till försiktighetsprincipen och barnperspektivet samt på grund av de övriga risker för exploatering som surrogatmödraskap för med sig bör detta även fortsatt vara otillåtet i Sverige och vi bör verka för att det inte genomförs internationella surrogatarrangemang.

Människohandel

Handeln med fattiga kvinnor och barn måste betecknas som en sexualiserad slavhandel. Sexköpsmarknaden som slaverna måste arbeta på bygger på den efterfrågan som är etablerad i Sverige och andra delar av världen. Utbudet av prostituerade möter inte den stora efterfrågan något som bidrar till att trafficking får förutsättningar att växa. Så kallad "trafficking", är en internationell handel med bland annat sexuellt utnyttjande i prostitution, bordellverksamhet och framställning av pornografi. Globalt sett förs mellan 600 000 till 800 000 människor över internationella gränser som ofrivilliga slavar, av dessa är 20 procent barn. Trafficking är den tredje största internationella brottsverksamheten efter droger och vapensmuggling³. Den utsatta situation romer befinner sig i gör dem särskilt utsatta för människohandel, det är angeläget att polisen bekämpar de kriminella ligor som utnyttjar dem.

Sedan 1999 är det i Sverige förbjudet att betala för en sexuell förbindelse. Sexköpslagen har utvärderats och slutsatsen är att förbudet är viktigt för att förebygga och bekämpa såväl prostitution som människohandel. Förbudet fungerar också som en

³ A profitable enterprise. <http://thecnnfreedomproject.blogs.cnn.com/2011/07/29/a-profitable-enterprise/>

barriär mot människohandlare att etablera sig i Sverige. Poliser och socialarbetare uppger att Sverige anses vara ”en dålig marknad” i detta avseende. Därför ska Sverige verka för att andra länder kan ta efter vårt exempel.

I november 2016 kunde Länsstyrelsen i Stockholm påvisa att ca 1800 ensamkommande avvikit och ”försvunnit” från sina placeringar. Barnombudsmannen har givits ett uppdrag att undersöka omständigheterna runt deras försvinnanden, uppdraget är en följd av tidigare utredningar vars direktiv Kristdemokraterna stött.

Kampen mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp är en högt prioriterad fråga för Kristdemokraterna. Det är angeläget att polisen organiserar sitt arbete på så sätt att det i varje polisregion finns kompetens och resurser att arbeta med att bekämpa människohandel och barnprostitution. Polisregioner med större problem bör också kunna få nationellt stöd i form av exempelvis mobila team.

Den grova organiserade brottsligheten motto är största möjliga vinst till minsta möjliga risk. Handel med människor för sexuella ändamål är på många sätt förknippat med mindre risker än exempelvis handel med narkotika som ger längre fängelsestraff. Människor går också att sälja om och om igen. Samverkan mellan polis och sociala myndigheter är viktigt för framgång i arbetet mot människohandel liksom samverkan med civila aktörer såsom hotell, restauranger och andra näringsidkare. Det måste framarbetas bättre rutiner för samarbetet mellan socialtjänst, polis, gode män, Migrationsverket med flera. Samtidigt finns det i dag goda exempel i polisens enheter som speciellt arbetar mot människohandel, hos socialtjänsten, inte minst i de kommuner med mottagningsenheter och hos de frivilligorganisationer som många gånger blir den livlina till det svenska samhället för de barn som lever gömda. Den kunskapen behöver vi ta tillvara om vi ska kunna säkerställa att alla barn som vistas i vårt land får sina rättigheter utifrån barnkonventionen och FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna tillgodosedda.

En avgörande faktor för att arbetet med att stärka barns rättigheter och bekämpa människohandel, exploatering och sexuella övergrepp mot barn är att Polismyndigheten har de resurser som krävs för att kunna prioritera arbetet. Polismyndigheten och dess anställda har i dag en tuff situation och genomgår vad som kan betecknas som en kris. Detta bör ges regeringen till känna.

Désirée Pethrus (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Penilla Gunther (KD)

Robert Halef (KD)

Aron Modig (KD)

Caroline Szyber (KD)

Larry Söder (KD)